

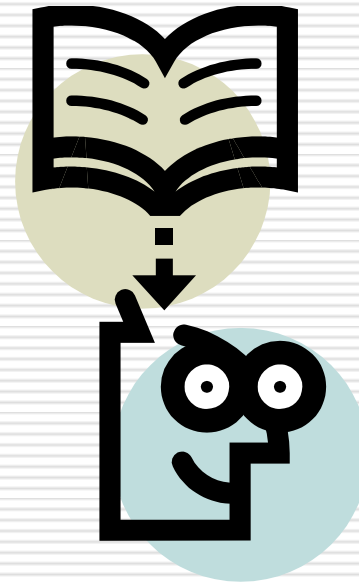
Autodiagnostika učitele

□ Přednáška PdF MU

- Jana Kratochvílová
-

Autodiagnostika učitele

- Co si představíme pod daným pojmem?



Autodiagnostika učitele

- ❑ „V nejširším smyslu jako způsob poznávání a hodnocení vlastní pedagogické činnosti a jejích výsledků z různých hledisek.“
(Hrabal, 1988, s. 15)
 - ❑ Analýza výsledků učitelova pedagogického působení: vyučovacího procesu (interakce učitele a žáků) a výsledků učitelova hodnocení a posuzování žáků.
 - ❑ Sebereflexe učitele
-

Proč provádět autodiagnostiku?

Jedna z nových rolí učitele -

- Diagnostik
 - Odborný profesní růst – sebereflexe, porozumění profesi, zdokonalování se
 - Osobnostní růst – rozvoj osobnosti, poznávání svých silných i slabých stránek
 - Hledání odpovědi na otázku: *Jaký jsem učitel?*
-

Autodiagnostika učitele

- Podmínky
 - Proces výchovy a vzdělávání - průběh interakce učitele s žáky při vyučovací hodině
 - Výsledky učitelova hodnocení a posuzování žáků
-

Proces – průběh výuky

- 1) Způsob komunikace s žáky: zadávání učebních úloh, pokyny, komentáře, neverbální komunikace...
- 2) Způsob vedení výuky, její organizace
- 3) Atmosféra, klima ve výuce
- 4) Činnosti žáků ve výuce
- 5) a další



Kriteria pro diagnostickou činnost – současné paradigma

Kriteria procesu výuky

- ❑ realizuji výuku tak, aby žáci viděli smysluplnost učení a jeho dopady do praktického života
 - ❑ ve výuce využívám konstruktivistického přístupu – práce s prekoncepty, konstruování pojmů, evokace
 - ❑ zařazuji metody, při nichž žáci sami docházejí k objevům, závěrům
 - ❑ k danému cíli zvolím vhodné metody s akcentem na aktivitu dětí;
 - ❑ prezentuji učivo věcně správně
 - ❑ zadávám úkoly, při nichž žáci kombinují zpracování z různých zdrojů
 - ❑ žákům poskytuji možnost svobodné volby (úkolů, času, způsobu řešení, zpracování...)
 - ❑ zohledňuji rozdíly ve schopnostech, dovednostech, poznatcích a pracovním tempu žáků - provádím individualizaci a vnitřní diferenciaci výuky
 - ❑ zařazuji do výuky sebehodnocení žáků
 - ❑ v průběhu hodiny používám formativní hodnocení,
-

Kriteria procesu výuky

- Ve třídě navozuji a udržuji pracovní atmosféru v hodině
 - střídám hromadnou, skupinovou (kooperativní) a individuální výuku – hodina obsahuje aktivity pro společnou, skupinovou i individuální práci
 - zadávám úkoly, při nichž mohou žáci spolupracovat
 - Vytvářím prostor pro řešení problémových úloh
 - žákům problémové úkoly, vytvářím prostor pro jejich řešení
 - při definování učebních úloh používám všech rovin Bloomovy taxonomie
 - Pracuji s pravidly s pravidly komunikace, vedu žáky k prezentování získaných informací a diskusi
-

Metody autodiagnostiky – proces výuky

- Pozorování sebe sama – sledování svých otázek, pokynů, pohybu...přímo v „akci“
 - Pozorování sebe sama – videozáznam
 - Obsahová analýza dokumentace – příprav (úkolů, metod práce, použití pomůcek, domácích úkolů...)
 - Pozorování reakcí žáků – odpovědi, jednání ve třídě...
 - Autodiagnostika a diagnostika klimatu třídy
 - Zpětná vazba žáků – rozhovor, dotazník, obsahová analýza textu
 - Zpětná vazba jiné osoby
-

Východisko autodiagnostiky procesu (Hrabal, 1988)

Spočívá v charakteru učitelových požadavků na žáky

- Svoje požadavky předkládá jednak v přímé interakci s žáky, jednak formou úkolových situací, které žákům vytváří.
 - Specifika požadavků učitele se promítají do celkové úrovně, do charakteru činností a výkonů žáků.
-

Zjišťování úspěšnosti vlastního pedagogického působení

- lze zjistit z výkonů jeho žáků (Hrabal. 1988, s. 23)
 - Výkon žáka není jen produktem působení učitele, ale je závislý na řadě vnějších i vnitřních činitelů, které učitel ovlivňuje jen z části nebo vůbec ne (biologická i sociální dědičnost rodiny).
 - Tyto činitele musí vzít v úvahu. „Diagnostickou práci s výkony žáků je proto třeba vést tak, aby se „odstínilo“ oddělilo působení ostatních činitelů a izoloval se individuální podíl učitele, což je velmi obtížné. (Hrabal, 1988, s.24)
-

Zjišťování úspěšnosti vlastního pedagogického působení

- Musím mít k dispozici vstupní úroveň třídy
 - Musím mít k dispozici úroveň třídy v určitém čase se znalostí podmínek
 - Mohu provést komparaci vstupní a výstupní úrovně
-

Metody zjišťování výsledků

- 1) Znalosti žáků, výstupy předmětů - didaktický test – celková úroveň třídy, změny ve třídě, pozor na porovnávání výsledků mezi třídami
 - Testy celorepublikové Kalibro, SCIO
 - Testy nestandardizované, polostandardizované

 - 2) Klíčové kompetence – úroveň jejich rozvoje – modelové situace, projekty, problémové situace...
-

Metody zjišťování výsledků

3) Motivace žáků – jejich postoj k předmětu:

„jaký postoj (souhrnnou motivaci) učitel vytváří ke svému předmětu a jak lze postoje žáků zjišťovat?“

- Pozorování činnosti žáků
 - Sledování výsledků žáků v průběhu
 - Obsahová analýza prací žáků
 - Dotazník postojů k předmětům jako metoda zjišťování motivačního působení učitele vznikl ve 70. letech (Hrabal)
-

-
- dva (tři-pro SŠ) uzavřené dotazy, na něž žák odpovídá v pětistupňové škále ke všem předmětům:

- **Dotaz na oblibu (osobní) předmětu**

- 1. velmi oblíbený předmět
 - 2. oblíbený
 - 3. ani oblíbený, ani neoblíbený
 - 4. neoblíbený
 - 5. velmi neoblíbený

- **dotaz na obtížnost předmětu**

- 1. velmi obtížný předmět
 - 2. obtížný předmět
 - 3. ani obtížný, ani snadný
 - 4. snadný
 - 5. velmi snadný

- **c) dotaz na význam předmětu (na SŠ a VŠ) podle J. Pelikána**

- 1. velmi významný předmět
 - 2. významný
 - 3. zčásti významný
 - 4. málo významný
 - 5. nevýznamný

- volné zdůvodnění vyjádřených postojů
-

Metody zjišťování výsledků

4) rozbor klasifikace a hodnocení

- Porovnávání své klasifikace s požadavky, které jsou dány normou-
vnitřní klasifikační řád – kritéria hodnocení
 - Porovnávání vlastní klasifikace s klasifikací ostatních učitelů
vyučujících též předmět na stejném typu školy a s žáky podobné
úrovně
 - Sledovat se dá také rozptyl klasifikace, frekvence jednotlivých
stupňů. Problematický je snížený rozptyl – příliš kumulují známky
na konci klasifikační stupnice nebo uprostřed. Snižuje to
rozlišovací hodnotu známek a tím i motivační hodnotu. Příliš velký
počet známek uprostřed klasifikační stupnice poukazuje na
nerozhodnost, nediferencovanost vidění žáků, nejistotu, nejasnost
kritérií
 - **Stabilita známek**
 - **Frekvence průběžné klasifikace a hodnocení**
 - **Výjimečná známka na rozdíl od ostatních předmětů**
-

Dotazník výkonové motivace žáka pro učitele

- Dobré známky pro mě mají:
- a) velmi vysokou hodnotu
- b) vysokou hodnotu
- c) někdy mají, někdy nemají vysokou hodnotu
- d) nemají vysokou hodnotu
- e) mají velmi malou hodnotu
- Při učení se mi daří soustředit:
- a) téměř vždy
- b) často
- c) někdy
- d) většinou ne
- e) téměř nikdy....

Viz Hrabal

Výsledky učitelova hodnocení a posuzování žáků

hodnocení a posuzování žáků reprezentují především:

- učitelovu představu (pojetí) úspěšného žáka
- a obraz, který si o jednotlivých žácích utvořil.



- Diagnostika žáka
 - Formulace kritérií pro hodnocení
-

Literatura:

- ❑ HRABAL, V. *Jaký jsem učitel?* Praha: SPN, 1998.
 - ❑ Chráška, M. *Didaktické testy*. Brno: Paido, 1999. ISBN 80-8593168-0.
 - ❑ Slavík, J. *Hodnocení v současné škole*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-262-9.
 - ❑ Kalhous, Z.; Obst, O. (ed). *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
-